

O ručení nástupcu v podniku za predchodcové nemocenské príspevky.

(Prehľad dľa dnešného stavu judikatúry).

Uvod.

1. Každému právnikovi-praktikovi sú bežné prípady právneho nástupníctva podľa občianskeho či podľa obchodného práva a každý vie, jak ďaleko siahajú v takýchto prípadoch zodpovednosť nástupcu za záväzky jeho predchodcu. Vieme, že dedič je zaviazaný ako univerzálny successor, ale len quoad vires; ten, kto prevzal dlh, len po výšku tohto dlhu avšak celým svojim majetkom; pri prevzatí obchodu dľa zák. čl. LXII. z roku 1908 nabyvatel zodpovedný je celým svojim majetkom, ale len po výšku takých obchodných dlhov, o ktorých vedel alebo pri pečlivosti riadneho obchodníka sa dozvedieť mohol atď., atď.

O žiadny z týchto prípadov nejde pri ručení nástupcu v podniku za predchodcové nemocenské príspevky. Nástupníctvo v podniku není nástupníctvom podľa obchodného práva, ani podľa práva súkromného vôbec, ale ide pri tom o successiu a ručenie upravené právom verejným.

Historický vývoj.

2. Vývojová doba ustanovizne, ktorá je predmetom tohoto pojednania, je pomerne veľmi krátka. Zákonný článok XIX. z roku 1907 o nemocenskom poistení nezná ručenie nástupcu v podniku vôbec. Teprv min. nar. č. 4790 M. E. ex. 1917, vydaným na základe zákonného zmocnenia, ktoré novelizuje § 46 zák. čl. XIX. z roku 1907, bolo stanovené v odst. 3. § 21, že

»Za nedoplatky uvedených záväzkov zodpovedný je nie len pôvodný dlžník, ale aj každý, kto je toho-ktorého času majiteľom podniku (nástupca v podniku). Ohľadne tejto povinnosti, ktorá je solidárna, má sa posúdiť totožnosť podniku respektíve okolnosť, provodzuje-li nástupca podnik pôvodného dlžníka, podľa daných okolností. Totožnosť podniku nie je vylúčená okolnosťou, že nástupca podniku opatril si zariadenie od kupcov z dražby proti predošlému majiteľovi prevedenej, Ize-li ináč totožnosť podniku zistiť.«

Zákonnosť tohoto nariadenia bola Najvyšším správnym súdom preskúmaná (Boh. 6867) a uznaná.

Ustanovenia tohoto nariadenia išli — jako na prvý pohľad vidieť — tak ďaleko, že ručenie nástupcu bolo obmedzené vlastne len premlčaním. V oblasti bývalého práva rakúskeho ručenie nástupcu v podniku za predchodcové nemocenské príspevky nebolo v tejto úprave známe. Teprv zákon zo dňa 9. okt. 1924, č. 221., ktorý nadobudol účinnosť 1. júla 1926, rozšíril právny inštitút ručenia nástupcu v podniku za predchodcové nemocenské príspevky na právnu oblasť celého štátu. Zasluguje povšimnutia, že zákonná štylizácia ručebného záväzku, vypracovaná pôvodne nepochybne právnikom, bola v konečnom znení upravená až vo výbere sociálne-politickom (tisk posl. snem. Nár. Shrom. č. 4186). Ustanovenie zákona čís. 221/24 ohľadne ručenia nástupcu v podniku platí teraz vo znení zák. č. 184/28 (plné znenie zákona uverejnené bolo nar. č. 189/28).

Dnešný stav.

3. Dnešný text onoho ustanovenia, ktoré obsahuje povinnosť ručenia nabyvateľa závodu, § 171. cit. zákona, znie takto:

»Kdo nabyl závodu (hospodárství), ručí za pojistné, jež měl platiti předchůdce, za dobu nejvýš osmnácti měsíců ode dne nabytí zpět počítáno. Nemocenská pojistovna je povinna na žádost nabyvatele vykázati výši nedoplatku pojistného. Ručení podle práva občanského není tímto ustanovením dotčeno.«

Bude treba toto ustanovenie zákona rozobrať a každú jednotlivú jeho složku podrobiť pečlivému skúmaniu.

Z á v o d.

4. Ani cit. zákon o sociálnom poistení, ani iný zákon nedefinuje pojem »závodu«. NSS však podal v náleze Boh. 4151 resp. Boh. A 11437 nasledovnú definíciu: Závodom je:

»... soubor pracovních prostředků v jeden celek organisovaných za účelem provozování hospodářské činnosti výdělečné...«

Pojem závodu je teda veľmi široký a za »závod« boly uznané na pr.: lesná manipulácia (7763, 11437, 11438), hostinec (8583), mlyn (8961), poľné hospodárstvo (6379) atď. Treba ovšem od závodu či podniku (NSS použil obidvoch výrazov striedavo) rozlišovať pojem »zamestnanie smerujúce k dosiahnutiu zisku«, o ktorom hovorí § 46 zák. o priamych daniach, pri ktorom má individuálna činnosť značnú prevahu, kdežto »pracovné prostriedky« pre pojem závodu indispensabilné, hrajú rolu celkom podradnú alebo vôbec žiadnu. S tohoto hľadiska mal bych za to, že ustanovenia § 171. cit. zákona neplatia pre advokátov, notárov, lekárov, architektov atď.

N á s t u p n í c t v o.

5. Pôvodná vládna osnova ustanovenia o ručení nástupcu v podniku znela: »K d o p ř e v z a l závod«, konečná úprava však: »k d o n a b y l závodu...« (Aj zákon o penz. poist. č. 26/29 hovorí o »prevzatí«!). Pojem »nabytí« je ovšem o mnoho širší a zahrnuje nielen prevzatie od predchodcu, teda priame derivatívne spôsoby nabývacie právnym jednaním *inter vivos et mortis causa*, ale tiež všelijaké iné spôsoby nabývacie, jako na pr. vydržanie, vyvlastnenie, kúpa pri súdnej dražbe atď. Existencia priameho právneho pomeru medzi nabyvateľom závodu a jeho predchodcom naprosto není základom predpokladu ručebnej povinnosti. (8272). Bola preto ručebná povinnosť uznaná, keď nástupca kúpil v dražbe tovar a zariadenie obchodu a obchod v tej samej miestnosti viedol ďalej. Pre pojem nástupníctva nie sú smerodajné snád predpisy súkromného práva, ani ustanovenia práva obchodného o firmách a obchodných spoločnostiach. Pojem nástupníctva abstrahuje od právneho zbarvenia podniku, abstrahuje od spôsobu, jakým podnik bol nadobudnutý a jeho ťažisko spočíva len v jeho totožnosti po stránke technickej (7565). Je teda otázka, či niekto nabytí závodu: otázkou skutkovou (8183). V určitom prípade, keď pôvodný dlžník mal lesnú manipuláciu a domnelý nástupca kúpil od neho hotové palivové drevo, ktoré ďalej predával, nebolo jeho ručenie uznané (7763). Naproti tomu bola zistená ručebná povinnosť, keď nástupca kúpil zásoby dreva v lese a prevzal aj smluvu o ťažbe dreva (11437). Dôležitým kritériom pre ručenie nástupcu v podniku je, aby tento podnik pôvodného dlžníka p r o v o d z o v á l (nál. z 13. XII. 1928 Soc. rev. 311/28). Vyžaduje sa teda ku zisteniu totožnosti podniku po stránke objektívnej totožnosť podniku, po stránke subjektívnej však vlastnosť podnikateľa (6766). Zákon nečiní rozdiel medzi spôsobmi nabytia, ani neskytá podkladu pre názor, že ručenie je obmedzené len na prípady zmeny vo vlastníctve, t. j. na prípady scudzenia závodu. Zákon požaduje len prevod p r o v o z u s o s o b y dlžníka na osobu ručiteľa. Z toho sa zas podáva, že za nedoplatky ručí len nástupca v podniku, avšak nie nástupca vo vlastníctve nemovitosti, v ktorej sa závod prevodzuje, lebo povinnosť ručenia není vecným bremenom (8961). Samozrejme ani vlastník a zároveň prepachtovateľ podniku a jeho realit dľa § 171. neručí (7279) za príspevky, ktoré boly jeho pachtierovi ako podnikateľovi predpísané. Naproti tomu je podľa toho, čo bolo uvedené jasné, že majiteľ nemovitosti, ktorý po skončenom pachtovnom pomere vezme nemovitosť do vlastnej reže, ručí za príspevky jeho predchodcu (11401); podobne ručí aj majiteľ hostinskej živnosti, lebo slová § 171. »kdo nabytí závodu« znamenajú: jakým k o l v e k spôsobom nastúpil v predchodcovu hospodársku činnosť

na vlastný účet a nebezpečenstvo (8583). Tiež bolo NSS súdom uznané, že ručebná povinnosť nástupcu není závislá na tom, aby prevzal podnik priamo od predchodcu alebo hneď po ňom (9048). Zákon ani nevyučuje možnosť ručenia niekoľko za sebou nasledujúcich nástupcov za toho samého predchodcu, ba ani ručenie za niekoľko predchodcov. V tomto ohľade je ručenie obmedzené len premlčaním. Záleží jedine na tom, či je podnik, prevodzovaný nabyvateľom, totožný s podnikom pôvodného dlžníka po stránke technickej.

Totožnosť podniku.

6. Ohľadne pojmu totožnosti podniku je judikatúra ustálená. Totožnosť podniku predpokladá totožnosť živnostenského odvetvia, miesta, pracovných prostriedkov a riadenia (6379). Na tomto podklade bol zrušený záručný platebný rozkaz vydaný proti kupiteľovi tretiny nemovitosti na dlžné príspevky bývalého majiteľa celého objektu, lebo podľa náhľadu NSS nie je logicky možno hovoriť o nástupníctve, keď jestvujú podstatné roznosti v rozsahu a spôsobe provozu. Z tých istých úvah neuznal NSS (8841) za nástupcu pôvodného dlžníka podnikateľa, ktorý si v budove zastavenej továrne zariadil menšiu dielňu. Výraz »podstatné roznosti« nie je ovšem dosť ostro vyhranený a nesrovnáva sa dobre so stanoviskom NSS, často zdôrazneným, že predpisy o nemocenskom poistení sú predpismi práva verejného, ktoré musia byť vykladané presne (7279). Bude preto na právnikoch, zastávajúcich postihnuté strany, aby zásadne trvali na stanovisku, že totožnosť podniku musí byť naprostá a bezvýhradná, aby ručenie pozostávalo po práve.

Niekoľko prípadov k pojmu totožnosti podniku: Kúpili niekto obchod s miešaným tovarom a začne-li prevodzovať naproti, trebárs s tým samým zariadením a tovarom nový obchod s miešaným tovarom, tak asi nástupcom podľa § 171. nebude, (či ovšem nebude ručiť podľa práva občianskeho je inou otázkou). Iný prípad: pachtovné hospodárstvo sa exekučne vykludí, živý a mrtvý inventár sa predá v exekučnej dražbe, nový pachtier, ktorý ujednal nezávisle s majiteľom reality pachtovnú smluvu, zakúpi v dražbe niektoré predmety z inventáru. Dľa môjho názoru neručí, lebo není tu identity pracovných prostriedkov. Alebo: pachtier provodzuje tabakové záhradníctvo. Po skončení pachtovného pomeru nastúpi nový pachtier, ktorý však nedostane povolenie na pestovanie tabaku a preto provodzuje poľné hospodárstvo. Dľa môjho náhľadu neručí, lebo spôsob provozu je podstatne iný.

Spôsob ručenia.

7. Pôvodná úprava ručenia nástupcu v podniku (uh. min. nar. čís. 4790/1917 M. E.) stanoví výslovne, že ručebná povinnosť je solidárna, kdežto § 171. cit. zákona o sociálnom poistení uvádza len »Kdo nabytí závodu (hospodárství), ručí za pojistné atd.«. Po miernom zakolísaní (8183) bola otázka táto rozhodnutá nálezom Najvyššieho správneho súdu č. 9456 zásadne v tom smere, že ručenie podľa § 171. je ručením len subsidiárnym. K tomuto zisteniu došiel NSS porovnaním ustanovení cit. zákona o iných ručiteľoch, obsažených v predchádzajúcich §§ 169.—170., ktoré uvádzajú výslovne ručenie solidárne, kdežto § 171. spôsob ručenia bližšie neudáva. NSS z tohoto zásadného zistenia vyvodil aj patričné dôsledky, nakoľko sa postavil na stanovisko, že nemocenská poisťovňa musí preukázať, že sa domáhala svojej pohľadávky marne na hlavnom dlžníkovi drier, než sa obrátila na ručiteľa (11910), teda nemôže požadovať od ručiteľa príspevky, ani není oprávnená vydávať záručný platebný výmer prv, nežli sa presvedčila, že poistné u pôvodného dlžníka je nedobytné (nález zo 4. IX. 1934, č. 16679). Bude úkolom právnikov, zastávajúcich postihnutých, rozvíňovať prax na tomto podklade ďalej v tom smere, že staly-li sa príspevky u pôvodného dlžníka nedobytnými následkom liknavosti v predpísaní alebo vo vymáhaní, tak poisťovňa nemôže tieto príspevky požadovať od nástupcu.

Rozsah ručenia.

8. Rozsah, po ktorý nabyvateľ (nástupca v podniku) ručí za záväzky jeho predchodcu, je obmedzený zákonom na príspevky, ktoré mal platiť predchodca za dobu najvýš 18 mesiacov odo dňa nabytia zpäť fiktívnych. Dňom nabytia závädu je (podľa dôvodovej zprávy) deň fiktívneho prevzatia do spravovania nového majiteľa, nezáleží teda na tom, kedy bola smluva uzavrená, kedy bolo vlastnícke právo v pozemkovej knihe prepísané atď. Zo štylizácie zákona vychádza ďalej, že poisťovňa môže požadovať od ručiteľa len poistné samotné bez jakéhokoľvek príslušenstva (arg. a contr. z § 173). Zákon ustanovuje ďalej, že nemocenská poisťovňa je na žiadosť nabyvateľa povinná vykázat výšku nedoplatku poistného. Ustanovenie toto má (podľa zprávy výboru sociálne politického) tú sankciu, že nabyvateľ ručí len po výšku sumy poisťovňou vykázanéj resp. neručí za prípadné pozdejšie objavené nedoplatky.

Zo zásady, že ručiteľ subsidiárny môže oproti pohľadávke veriteľa uplatniť tie samé námietky, ktoré prislúchali pôvodnému dlžníkovi — a to aj vtedy, keď ich tento nepoužil — plynie, že ručiteľovi prislúcha plné právo požadovať individualizovanie platebného predpisu. Nemocenské poistenie je totiž jak podľa zák. čl. XIX. z r. 1907 (9105) tak aj podľa zákona č. 221/24 poistením individuálnym (9860) a nie poistením podniku. Musí preto poisťovňa v platebnom výmere uviesť, za ktorých zamestnancov, podľa akej triedy a na jaké obdobie sa príspevok požaduje (9581, 9590) a ani v prípade kontumácie (§ 16, keď totiž zamestnávateľ nevedol mzdové záznamy a pod.), nemôže nemocenská poisťovňa poistné predpisovať dľa svojej voľnej úvahy alebo dokonca ľubovoľne, ale musí si pre svoj predpis opatriť vždy skutkový podklad (8648). Ba NSS šiel dokonca o krok ďalej a vyriekol, že jestliže poisťovňa svoj nárok neindividualizuje, neni zamestnávateľ povinný dokazovať nesprávnosť predpisu, ale stačí keď jeho správnosť všeobecne popre (11274). Nejde-li však o prípad kontumácie, tak je poisťovňa v prípade popreniach dokonca povinná sama dokazovať správnosť predpisu (11438)!

V mnohých prípadoch, v ktorých nemožno povinnosť ručenia zásadne popreť, bude osožné klásť patričný dôraz na číselnosť sumy od ručiteľa požadovanej, lebo je jasné, že predchodca, ktorý v poslednej dobe nezriedka už ťažko zápasil o existenciu, sotva venoval potrebnú pozornosť správnosti predpisu.

Ručenie dľa práva súkromého.

9. Posledná veta § 171. stanoví, že ručenie podľa práva občianskeho neni ustanovením § 171. dotknuté. Ručenie toto môže nemocenská poisťovňa uplatňovať podľa § 1. zák. čl. LVIII. z roku 1908, respektíve v historických zemiach podľa § 1409 obč. zák. V mnohých prípadoch, v ktorých ručenie podľa § 171. nestáva, bude možno uplatňovať ho poradom občianskoprávnym, civilnou žalobou.

Vymáhanie poistného.

10. Podľa § 175. cit. zákona je platebný výmer vykonateľnou verejnou listinou, jakonáhle uplynulo 15 dní od jeho doručenia. Doložku o vykonateľnosti pripoíj nemocenská poisťovňa sama.

Súd nemôže pri povolení exekúcie na základe vykonateľného platebného rozkazu preskúmavať jeho obsah meritórne a môže sa obmedziť len na skúmanie jeho správnosti po stránke formelnej (Vážný 9692, 10502, 11195, 11257, 12000, 12646). Je-li platebný výmer formelne bezvadný, lze sa domáhať nápravy len u príslušného úradu správneho.

11. Uradom správnym, ktorému prislúcha rozhodnutie o sťažnosti podanej proti výmeru nositeľky sociálneho poistenia je v prvej inštancii podľa § 239. odst. 5. cit. zákona okresný úrad, v ktorého obvode je sídlo nemocenskej poisťovne. Opravný prostriedok (ktorý môže byť označený jakokoľvek) treba podať u nemocenskej poisťovne samotnej

v lehote 15 dňovej odo dňa doručenia výmeru, pri čom deň doručenia sa nepočíta. Pri sporoch, ktorých predmetom je peňažité plnenie, nepresahujúce Kč 200.—, rozhoduje v konečnej stolici okresný úrad. (Boh. A. 9323); pri iných sporoch v konečnej stolici (9255) zemský úrad podľa článku 8. odst. 2. zák. o organizácii polit. správy č. 125/27). V pokračovaní o opravných prostriedkoch postupuje sa podľa ustanovení nariadenia č. 8/28.

Otázka hradenia nákladov sporu.

12. Na základe § 128. odst. 2. správneho pokračovania prislúcha strane úplne zvíťazivej proti súkromnej strane podľahnúvej nárok na náhradu nutných nákladov (kolky, dávky atď.), počítajúc v to aj prípadné nutné náklady právneho a odborného zastupovania. Otázka, možno-li nemocenskú poisťovňu považovať za súkromú stranu podľa citovaného § 128. není podľa môjho vedomia dosiaľ autoritatívne riešená. NSS síce v určitom prípade zaujal stanovisko, že nemocenská poisťovňa zriadená podľa zákona č. 221/24 není ani štátnym úradom, ani teritoriálnym sväzom práva verejného, ale záujmovým sdružením poistených a ich zamestnávateľov, ktoré obstaráva pod záštitou a kontrolou štátnou úkoly spadajúce v obor verejnej správy. V inom náleze NSS vyriekol, že výmery vydané nemocenskou poisťovňou majú len povahu prehlásenia strany a teprv rozhodnutím dozorcieho úradu sa zakladá medzi poisťovňou a zamestnávateľom právny pomer s účinkom právnej moci (7064, 8972). Treba preto dúfať, že NSS rieši túto otázku kladne, lebo nie je možno prehliadnúť, že v mnohých prípadoch možnosť pokračovať bez rizika svádza nemocenské poisťovne k nerozvážnostiam.

Zrušenie exekučného pokračovania.

13. Konečne je treba zabývať sa otázkou, jaký je stav veci, keď bol záručný platebný výmer nemocenskej poisťovne právoplatne zrušený. Stáva sa, že nemocenská poisťovňa vzdor vyzvaniu sa zdráha zrušiť exekučné pokračovanie. V takomto prípade môže byť pokračovanie u exekučného súdu podľa môjho náhľadu zrušené analogickým použitím predpisu § 28. exek. zákona (vo znení § 38. uvodz. zák.). Není ale možno vystúpiť žalobou o zrušenie exekúcie. (Úr. sb. 125, NS Rv III 488/33.)

Není však pochyby, že v každom prípade má strana, ktorá dosiahla zrušenia platebného výmeru u administratívneho úradu a potom zrušenie exekučného pokračovania u okresného súdu, nárok na hradenie výloh alebo vôbec jakejkolvek újmy, ktorú utrpela vedením či výkonom exekúcie (§ 28. exek. zák.).

(Pramene: Šmidek 1924, Pospíšil-Neubauer 1929, Pleskot 1931, Hoetzel: Českoslov. správní právo 1934, Slovník veř. práva československého 1935, Sbíerky, Soc. revue).

Dr. Th. Nussbaum, sen. pres. N. S. a Jan Soukup, rada N. S.:

Rozhodnutia Najvyššieho súdu: trestné.

K § 2 zák. čl. XXV : 1883:

Kvalifikácia podľa § 2 zák. čl. XXV : 1883 je daná len vtedy, keď je zmenka daná práve ku zastreniu úžerovej výhody, nie však vtedy, keď sa úroky platia vedľa zmenky. (Zm IV 54/34, z 19. februára 1935.)

K § 47 lit. a) zák. čl. VII : 1886:

Dočasnému suspendovaniu verejného notára, odsúdeného pravoplatne pre zločin, neprekáža ani okolnosť, že proti nemu nebolo nariadené formálne vyšetrovanie, ani že trestný súd ešte nerozhodol pravoplatne o podmienenom odsúdení. (Ds III 75/34, z 12. februára 1935.)